

GIẢI PHÁP VĂN HÓA TRONG ĐẤU TRANH PHÒNG, CHỐNG THAM NHŨNG

NGUYỄN VĂN HUYỀN *

Tham nhũng từ góc nhìn văn hóa không chỉ là sự vi phạm lợi ích kinh tế - vật chất của cộng đồng, quốc gia, mà còn là loại hiện tượng, hành vi xấu phản lại cái tốt đẹp, phản lại những giá trị nhân đạo, nhân văn và tiến bộ xã hội. Để đấu tranh phòng, chống tham nhũng cần có nhiều giải pháp khả thi, trong đó có những giải pháp văn hóa như: chăm lo xây dựng văn hóa - nền tảng tinh thần của xã hội; phát triển văn hóa dân chủ; coi trọng văn hóa pháp lý; tạo môi trường văn hóa kinh doanh; văn hóa đạo đức; xây dựng môi trường văn hóa chính trị - hệ chuẩn giá trị khoa học cách mạng - dân chủ - nhân văn... Thực hiện những giải pháp đó có khả năng tạo nên sức mạnh lớn trong việc ngăn chặn, lên án và đẩy lùi tham nhũng.

THAM nhũng từ góc nhìn kinh tế, chính trị, xã hội, pháp luật là sự lợi dụng chức quyền, địa vị, uy tín cá nhân, tập thể, tổ chức - những chức quyền và địa vị do nhân dân trao cho - nhằm thu lợi cá nhân bất chính và gây tác hại đến lợi ích chung, ngăn cản sự phát triển kinh tế, chính trị, xã hội của một quốc gia. Về phương diện giá trị lý tưởng nhân văn, tham nhũng là một loại hiện tượng và hành vi phi văn hóa, phản văn hóa. Từ góc nhìn văn hóa, tham nhũng không chỉ là sự vi phạm lợi ích kinh tế - vật chất của cộng đồng, quốc gia, mà còn là loại hiện tượng, hành vi xấu, phản lại cái tốt, cái đẹp, phản lại những giá trị nhân đạo, nhân văn và tiến bộ xã hội - con người; nó chống lại văn hóa và về bản chất là thủ tiêu văn hóa.

Nghị quyết Đại hội lần thứ X của Đảng chỉ rõ: *Tình trạng suy thoái về tư tưởng chính trị, phẩm chất đạo đức, lối sống, bệnh cơ hội, giáo điều, bảo thủ, chủ nghĩa cá nhân và tệ quan liêu, tham nhũng, lãng phí trong một bộ phận không nhỏ cán bộ, công chức còn diễn ra nghiêm trọng.* Nghị quyết Hội nghị lần thứ ba Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa X thêm một lần nữa nhấn mạnh: *Tham nhũng, lãng phí vẫn diễn ra nghiêm trọng ở nhiều ngành, nhiều cấp, nhiều lĩnh vực với phạm vi rộng, tính chất phức tạp, gây hậu quả xấu về nhiều mặt, làm giảm sút lòng tin của nhân dân là một trong những nguy cơ lớn đe dọa sự*

* GS, TS, Viện trưởng Viện Chính trị học, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh

tồn vong của Đảng và chế độ ta. Để góp phần đẩy mạnh đấu tranh chống quan liêu, tham nhũng theo yêu cầu của Đảng, bài viết này xin tham góp ý kiến về một số khía cạnh phản văn hóa của tham nhũng và giải pháp đấu tranh phòng chống "quốc nạn" này.

1 - Những khía cạnh phản văn hóa của tham nhũng qua "lăng kính" văn hóa

Tham nhũng - sự thể hiện tinh thần và ý thức phản văn hóa. Nếu văn hóa được nhìn từ góc độ là đời sống tinh thần của xã hội, thì ý thức và hành vi tham nhũng luôn đi theo chiều ngược lại những tinh thần văn hóa cao đẹp, những ý thức tích cực hướng tới xã hội nhân văn. Sự lợi dụng quyền hành, uy tín tổ chức, địa vị xã hội để mưu lợi cá nhân, rõ ràng là sự phản lại tinh thần cộng đồng, tinh thần dân tộc trong quá trình phấn đấu cho mục tiêu vì một xã hội văn minh, phát triển và tiến bộ.

• Từ khi có xã hội, với toàn bộ hoạt động của mình, loài người luôn thể hiện ý thức, khát vọng và ý chí vươn lên chiếm lĩnh và sáng tạo những giá trị cao đẹp, thỏa mãn nhu cầu hoàn thiện và tiến bộ của mỗi cá nhân, của cả cộng đồng, xây dựng một xã hội công bằng, bình đẳng, nhân ái. Việc lợi dụng quyền hành để lấy của công làm của tư là ý thức và hành vi đi ngược lại khát vọng vươn tới lý tưởng đó của con người, là sự tước đoạt, sự ăn cắp giá trị xã hội. Tham nhũng luôn là hành vi cụ thể và để lại những hậu quả cụ thể, song xét về mặt tinh thần, về mặt văn hóa thì nó lại tạo nên những vết thương tiêu cực, gây tác hại hết sức xấu xa trong đời sống tinh thần xã hội.

Tham nhũng - hiện tượng, hành vi, hậu quả phi văn hóa. Tham nhũng trước hết là hiện tượng, hành vi mưu cầu bất chính về lợi ích vật chất. Vật chất thuần túy, tự nó không có giá trị văn hóa. Nó chỉ trở thành giá trị văn hóa khi cái vật chất đó nằm trong quan hệ lợi ích giữa con người với con người, con người

trong xã hội, nó được con người - xã hội đánh giá căn cứ trên tiêu chí giá trị xã hội, trên ý nghĩa cuộc sống. Tham nhũng vật chất là nhằm thỏa mãn nhu cầu vật chất của cá nhân, nhưng xét trong quan hệ ý nghĩa cuộc sống nêu trên, thì nó lại chính là nguyên nhân và kết quả của hành vi mang ý thức, mang tư tưởng. Vậy là, sự mưu cầu lợi ích vật chất trong tham nhũng trở thành vấn đề của tinh thần, của văn hóa, trở thành vấn đề giá trị, nó đi ngược lại các giá trị xã hội, giá trị phổ quát có ý nghĩa cuộc sống đối với mọi thành viên trong cộng đồng.

Tham nhũng vi phạm và làm suy yếu nội lực văn hóa của xã hội. Nếu văn hóa là sức mạnh bản chất người, sức mạnh của chế độ xã hội, của nhân dân, thì tham nhũng là hành vi phản lại, hủy hoại nguồn sức mạnh đó. Mọi quốc gia trên thế giới đều khẳng định tham nhũng là con bệnh nguy hiểm, nó đục khoét ngân sách nhà nước, làm suy yếu tiềm lực quốc gia. Đảng ta, trong nhiều văn kiện đều nhấn mạnh tham nhũng là "quốc nạn". Bề ngoài, tham nhũng làm suy thoái sức mạnh vật chất của nền kinh tế - xã hội. Nhưng điều quan trọng hơn là nó làm suy thoái chế độ xã hội, nhân cách con người, nhân cách cán bộ. Vì những nguồn lợi lớn, nhiều kẻ đã bất chấp đạo lý, sẵn sàng chà đạp chuẩn mực xã hội, vi phạm pháp luật, kỷ cương, phép nước. Nguồn lợi lớn chính là yếu tố làm nảy sinh và kích thích mạnh mẽ những mảnh khốc, thủ thuật, kể cả sự lừa lọc và hành vi tàn bạo trong bản năng cái ác. Tham nhũng vì thế hủy hoại nhân phẩm, đạo lý, nhân cách thế hệ hiện tại và cả thế hệ tương lai.

Tham nhũng cũng chính là nguồn gốc của sự phát sinh những mâu thuẫn, mất đoàn kết, tranh giành địa vị, quyền hạn trong nội bộ cơ quan đảng và nhà nước; làm mất lòng tin của nhân dân đối với Đảng, Nhà nước và chế độ;

sự ngưỡng mộ của bạn bè quốc tế đối với dân tộc. Điều nguy hiểm hơn là nó làm suy yếu Đảng, Chính phủ - bộ tham mưu và lực lượng nòng cốt trong sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội, thậm chí là nguy cơ về sự tồn vong của Đảng và của chế độ ta.

Tham nhũng là những hiện tượng, hành vi đi ngược lại sự phát triển - tiến bộ của xã hội - con người. Nếu như văn hóa, từ trong bản chất của nó là cái biểu hiện và chính là hiện thân sự phát triển - tiến bộ của con người và của xã hội, thì tham nhũng là hiện tượng và hành vi đi ngược lại sự phát triển - tiến bộ xã hội - con người đó.

Ý thức và hành vi tham nhũng, bất kể gây ra hậu quả lớn hay nhỏ, đều là sự thắng thế của cái ác đối với cái thiện, của cái xấu đối với cái đẹp. Điều nguy hiểm hơn là ý thức, hành vi và hậu quả nhỏ nhưng là mầm mống nuôi dưỡng ý thức, hành vi tham nhũng lớn. Lợi ích là cái thỏa mãn dục vọng tham lam của con người; nếu sự tàn phá giá trị vật chất - kinh tế là một thì hậu quả của sự tàn phá tinh thần, tâm hồn, lương tâm, danh dự còn nhân lên nhiều lần.

2 - Tham nhũng ngày càng lan rộng với tính chất phức tạp trong các lĩnh vực hoạt động sống của xã hội

Tham nhũng là căn bệnh, là ung nhọt phá hủy cơ thể xã hội từ bên trong, nhưng chính những ung nhọt đó lại do chính những chủ thể chính trị, do thể chế và các tổ chức nhà nước thiếu khoa học gây ra. Từ góc độ văn hóa, đây là một mâu thuẫn, một bi kịch chính trị - xã hội: tự nó tạo nên nó và rồi tự nó phá hủy nó.

Nhà nước ta với bản chất xã hội chủ nghĩa khoa học, nhân đạo, nhân văn không dung chứa căn bệnh này. Định hướng phát triển xã hội ta là phấn đấu đạt tới bản chất xã hội văn hóa cao. Tuy nhiên, cùng với sự phát triển và tiến bộ của xã hội ta trong thời gian qua, lại

song song tồn tại và phát triển bệnh tham nhũng.

Trong những năm qua, cuộc đấu tranh phòng, chống tham nhũng đã đạt được một số kết quả nhất định, nhưng nạn tham nhũng vẫn diễn ra nghiêm trọng, phức tạp và ngày càng tinh vi hơn, đa dạng hơn. Nếu trước đây, tham nhũng là những hiện tượng đơn lẻ, cá biệt, thì nay nó trở thành phổ biến, có mặt ở hầu khắp các lĩnh vực, các cấp, các ngành. Tham nhũng xuất hiện từ trong cơ quan đảng đến cơ quan nhà nước, từ tổ chức chính trị - xã hội đến các đoàn thể quần chúng, kể cả các tổ chức hạt nhân của hệ thống chính trị, của bản chất thể chế chính trị - xã hội như quân đội, công an, nội vụ. Tham nhũng diễn ra trong hầu hết các ngành từ nông nghiệp đến công nghiệp, từ giao thông - vận tải, xây dựng đến thương nghiệp, tài chính, ngân hàng. Tham nhũng nghiêm trọng trong các lĩnh vực đầu tư, xây dựng cơ bản, từ nguồn ngân sách nhà nước. Tham nhũng xảy ra trong giáo dục - đào tạo, nơi sản xuất ra những hiền tài, tinh hoa, trí tuệ, tài năng, nhân cách cho đất nước, "nguyên khí quốc gia", cái nôi xây dựng nguồn nhân lực cho tương lai đất nước. Điều đau đớn hơn nữa là tham nhũng lại xảy ra ngay trong các lĩnh vực y tế và đặc biệt là chính sách xã hội, nơi Đảng và Nhà nước ta đang tập trung vào công việc nhân đạo, từ thiện, chữa bệnh cứu người, xóa đói, giảm nghèo, vun đắp tình thương, cứu người hoạn nạn...

Tham nhũng được thực hiện trong việc lợi dụng chức vụ, quyền hạn, ưu thế, uy tín để chạy chức, chạy quyền, chạy địa vị cho chính mình và cho người khác. Tham nhũng cũng được thực hiện trong vị thế lãnh đạo chính trị, kinh tế, pháp luật, kết hợp quyền hạn nhà nước với luật pháp để trục lợi cá nhân. Có quyền và vì tiền, người ta sẵn sàng đổi trắng

thay đen, làm cho tốt xấu lẫn lộn, thiện ác bất phân. Có tiền và vì tiền, người ta có thể mua bán cả bằng cấp, "trình độ" và "học thức", cả "danh dự" và "luơng tâm".

Với tính chất đó, tham nhũng không chỉ đơn thuần là khái niệm kinh tế, vật chất, mà có cả tham nhũng tinh thần; có loại tham nhũng quyền lực, địa vị và chức tước; có loại tham nhũng đúng tên gọi của nó, và có các tham nhũng biến tướng, trá hình, đổi dạng. Lối ứng xử truyền thống trong giao lưu, cử chỉ dè dặt đáp nghĩa trong quan hệ trên - dưới, thầy - trò,... giờ đây trở thành "nguyên tắc có đi, có lại". Những hành vi đút lót, hối lộ, không còn thô thiển mà biến thành những từ bóng bẩy như "cân đối", "bồi dưỡng", "thù lao"... Hình thức tham ô không trực tuyến mà thông qua "cơ cấu", "tổ chức", "ưu đãi"...

Nếu coi văn hóa là phẩm giá, là tổng hòa các giá trị chân - thiện - mỹ, là sự hoàn thiện, phát triển và tiến bộ, thì tham nhũng làm tổn thương các giá trị truyền thống quý báu của dân tộc - con người Việt Nam; là lực lượng làm tha hóa con người, tha hóa sức mạnh nhân dân, tha hóa quyền lực đảng và nhà nước, là lực lượng cản trở sự phát triển - tiến bộ xã hội - con người, cản trở xu hướng xã hội chủ nghĩa của chế độ ta, đất nước ta.

3 - Giải pháp văn hóa trong việc hạn chế nguy cơ tàn phá của nạn tham nhũng

Một là, *chăm lo xây dựng văn hóa - nền tảng tinh thần làm hạn chế nguy cơ tham nhũng*. Bởi vì, tham nhũng liên quan đến ý thức, tình cảm, tinh thần của chủ thể gây hành vi tham nhũng. Chủ thể có văn hóa đứng trước sự cám dỗ của đồng tiền, của giàu sang, các yếu tố của văn hóa và chất văn hóa sẽ ngăn chặn ý nghĩ, hành vi tham nhũng. Hơn nữa chất người, chất nhân văn, chất lý tưởng về một cuộc sống tốt đẹp hơn trong văn hóa là nhân tố mạnh, chúng làm lành mạnh hóa,

tích cực hóa tâm lý, suy nghĩ, hành vi con người, chúng tạo ra tình cảm con người, tình cảm cộng đồng, tình cảm xã hội, vượt qua cái thấp hèn, vươn tới cái cao cả. Lúc đó, ý thức công dân, ý thức chính trị trong mỗi người cán bộ lãnh đạo, quản lý sẽ trội lên, lấn át cái cá nhân nhỏ nhen, ty tiện. Tự chống tham nhũng - đó là một cuộc đấu tranh quyết liệt trong chính mỗi cá nhân. Cái văn hóa trong cá nhân mỗi người sẽ chiến thắng cái xấu, vươn tới cái đẹp. Nhiều nhân cách văn hóa trong một cộng đồng sẽ tạo nên môi trường văn hóa, nơi người ta sống và hoạt động. Trong môi trường văn hóa do các chủ thể văn hóa tạo dựng chứa đựng sức mạnh văn hóa cộng đồng cùng với văn hóa cá nhân, nó tạo nên tâm lý đám đông, tâm lý cộng đồng, tâm lý xã hội, triệt tiêu hành vi xấu, khích lệ hành vi tốt.

Hai là, văn hóa dân chủ - môi trường và điều kiện hữu hiệu cho việc phòng chống tham nhũng. Nhà nước của dân, do dân vì dân, chế độ dân chủ nhân dân là ước mơ ngàn đời của chủ nghĩa nhân văn, đó cũng là lý tưởng của con người Việt Nam, là mục tiêu phấn đấu của Đảng và nhân dân ta. Xây dựng một chế độ thực sự dân chủ, nhà nước thực sự của dân - đó chính là xây dựng nền dân chủ xã hội chủ nghĩa. Nền dân chủ xã hội chủ nghĩa là nền dân chủ của một xã hội văn hóa cao, văn hóa biểu hiện đầy đủ bản chất, đặc trưng của nó.

Với chế độ dân chủ nhân dân, người dân là chủ xã hội, chủ nhà nước, nhân dân thực sự thực hiện quyền lực chính trị, thực thi quyền lực nhà nước vì lợi ích của mình. Đó chính là một khía cạnh quan trọng trong văn hóa dân chủ. Khía cạnh văn hóa dân chủ này tạo cho chủ thể chính trị giám sát, kiểm tra các hoạt động của bộ máy nhà nước, của đội ngũ công chức, đội ngũ cán bộ. Nó hạn chế sự lạm quyền, lợi dụng quyền lực, chức vụ, vị thế vào

việc lợi riêng. Văn hóa dân chủ cũng thể hiện ở trình độ, năng lực làm chủ xã hội của nhân dân. Người dân có trình độ cao, hiểu biết sâu sắc về tổ chức, chức năng và các hoạt động của bộ máy nhà nước. Điều đó tạo sức mạnh cho họ tham gia điều hành nhà nước, giám sát nhà nước với bộ máy công quyền của nó. Nạn tiêu cực, nạn tham nhũng không thể tự do hoành hành. Văn hóa dân chủ còn thể hiện năng lực làm chủ ở việc sử dụng quyền làm chủ - quyền giám sát các cơ quan dân cử, đội ngũ công chức và thực hiện dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra thực sự. Đó là những điều kiện và khả năng ngăn ngừa và chống tham nhũng hiệu quả.

Ba là, coi trọng văn hóa pháp lý - công cụ hữu hiệu ngăn chặn ý thức và hành vi tham nhũng. Bệnh quan liêu, nhũng nhiễu, hạch sách nhân dân, tệ cửa quyền, lộng hành, tham ô, hối lộ trong bộ máy nhà nước, trong giới cầm quyền nảy sinh và phát triển khi thiếu một nhà nước pháp quyền. Xây dựng và hoàn thiện nhà nước pháp quyền vừa nhằm mục tiêu hoàn thiện nhà nước phù hợp yêu cầu của chế độ dân chủ nhân dân, là quyền làm chủ của nhân dân, đồng thời bảo đảm các điều kiện để phát triển kinh tế, xã hội, văn hóa, phát triển con người. Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa coi pháp luật là tối thượng trong mọi hoạt động của nhà nước, của xã hội nhằm mục tiêu xây dựng xã hội giàu mạnh, dân chủ, văn minh. Pháp luật có quyền tối cao trong điều hành, tạo điều kiện cho mọi thành viên xã hội hoạt động tự do theo hiến pháp và pháp luật. Đó là xã hội vận hành theo pháp luật, do vậy nó là nền văn hóa pháp lý cao.

Văn hóa pháp lý cho phép các cơ quan, chủ thể chính trị thể hiện và thực hiện tốt nhất quyền hạn và quyền lực chính trị, quyền lực nhà nước của mình. Mọi người dân đều có quyền ngang nhau, tạo sức mạnh như nhau

trong vai trò là chủ xã hội, vai trò kiểm tra, giám sát hoạt động của cơ quan nhà nước, đội ngũ công chức, cán bộ. Nó thẳng thắn vạch mặt, dăm từng trị những hành vi phi dân chủ, phi nhân đạo, quan liêu, tham nhũng...

Bốn là, tạo môi trường văn hóa kinh doanh góp phần hạn chế và ngăn chặn tham nhũng. Trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa chưa hoàn thiện, còn thiếu nhiều yếu tố và chưa đồng bộ, cơ chế chưa đầy đủ, nhiều kẽ hở cho hoạt động kinh tế bất chính, tham ô, lãng phí. Đặc biệt cơ chế "xin - cho" và nhiều tàn dư của căn bệnh cơ chế quan liêu bao cấp, sự bất bình đẳng trong kinh doanh, thiếu cơ chế cạnh tranh lành mạnh, cá lớn nuốt cá bé, tạo ra lãng phí, tham ô, hối lộ, tham nhũng nghiêm trọng. Đây là lĩnh vực xảy ra tệ tham nhũng trầm trọng nhất.

Văn hóa kinh doanh là một trong những phương thuốc tốt chữa trị các bệnh tiêu cực, tệ nạn tràn lan hiện nay. Việc xây dựng nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, hoàn thiện cơ chế vận hành của nó, tạo sự bình đẳng trong kinh doanh, có cơ chế cạnh tranh lành mạnh, tất cả hoạt động theo pháp luật là biểu hiện của văn hóa kinh doanh cao. Với văn hóa kinh doanh, các chủ thể kinh tế hoạt động theo pháp luật trên nền tảng các quy luật kinh tế. Điều đó tránh được những điều kiện cho tham nhũng nảy sinh.

Năm là, văn hóa đạo đức lấy lương tâm, trách nhiệm và nghĩa vụ để ngăn ngừa tham nhũng. Văn hóa đạo đức là cái lõi xuyên suốt mọi lĩnh vực hoạt động sống xã hội. Nó là hiện thân của lương tâm và danh dự, và từ đó mà có trách nhiệm và nghĩa vụ trong các quan hệ xã hội, quan hệ người - người. Nó mang chất nhân đạo vào trong mọi quá trình hoạt động sống của con người. Chính các giá trị và chuẩn mực đạo đức của xã hội sẽ góp phần nâng cao ý thức đạo đức từng con người trong

hoạt động, tránh tham ô, lãng phí, tham nhũng; có nghĩa vụ, trách nhiệm với mọi người, với tập thể, cộng đồng. Văn hóa đạo đức làm cho con người sống tốt sống đẹp, bớt đi tính ích kỷ, tính hung hăng, nâng cao tình thương và trách nhiệm người - người. Tiêu cực cá nhân, tiêu cực xã hội sẽ được hạn chế.

Sáu là, xây dựng văn hóa chính trị - sức mạnh và môi trường phòng, chống tham nhũng có hiệu quả. Văn hóa chính trị kết tinh giá trị, phẩm chất, trình độ, năng lực và phương thức hoạt động chính trị được hình thành trong một nền chính trị với hệ thống, thể chế và cơ chế vận hành đúng đắn, khoa học nhằm thực hiện lợi ích giai cấp, dân tộc, quốc gia, phù hợp với xu hướng phát triển - tiến bộ xã hội. Bản chất cao đẹp đó của nó thấm sâu trong mọi lĩnh vực đời sống xã hội: từ hoạt động chính trị đến hoạt động kinh tế, từ lao động sáng tạo vật chất đến hưởng thụ các giá trị tinh thần. Nó vừa là nguyên tắc vừa là sức cảm hóa tinh thần nhân văn trong hoạt động sống của các chủ thể trong hệ thống chính trị.

Với văn hóa chính trị, người cầm quyền, người lãnh đạo và quản lý tự thấy mình phải chịu trách nhiệm về phát triển - tiến bộ của đất nước, dân tộc, trước đảng, trước nhân dân; tự thấy mình phải gương mẫu trong mọi hành vi riêng và chung, không cho phép mình làm điều phi pháp, trái đạo lý, lấy lợi ích chung vì lợi ích riêng. Văn hóa chính trị thực sự là hệ chuẩn giá trị khoa học - cách mạng - nhân văn, hướng dẫn và điều chỉnh mọi ý nghĩ, hành vi, cấp độ hoạt động trong đời sống chính trị - xã hội; nó cổ vũ, động viên, khuyến khích việc tốt đẹp; nó đá phá, loại bỏ, chống lại việc xấu, hướng con người làm việc thiện vì lợi ích chung. Đó là sức mạnh lớn trong việc ngăn chặn, lên án và đẩy lùi tham nhũng. □

Con bài "Nền kinh tế..."

(Tiếp theo trang 30)

chức năng như Bộ Thương mại, các bộ chuyên ngành và có được một công ty luật có nhiều thông tin, tìm ra và đối chất những sai sót hữu ý và không hữu ý của cơ quan xét xử và việc chọn nước thay thế cũng như giá trị thay thế... thì phán quyết sẽ giảm bất lợi đi rất nhiều. Chẳng hạn, DOC ban đầu ấn định mức thuế cho toàn ngành tôm là 93,13% nhưng kết luận cuối cùng giảm xuống chỉ còn 25,76%.

Việc đào tạo được một đội ngũ luật sư tốt chuyên về các vụ kiện chống bán phá giá cũng là một biện pháp tối ưu. Tuy nhiên, trong giai đoạn hiện tại, Bộ Thương mại và Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) cần biết rõ về những công ty luật trong và ngoài nước tốt nhất trong lĩnh vực này. Đồng thời, cũng cần có sự phối hợp giữa các bộ, ngành để đào tạo và cung cấp kiến thức cho các doanh nghiệp về các luật thuế chống bán phá giá quốc gia, nhất là của Hoa Kỳ và EU và thể thức để doanh nghiệp có thể theo kiện. Một hệ thống cảnh báo sớm cũng cần được xây dựng dựa vào mạng lưới các tùy viên thương mại và các cơ quan nghiên cứu thị trường. Nhà nước cũng cần chú ý xây dựng một cơ chế hỗ trợ khẩn cấp cho những nạn nhân là người lao động trong các ngành bị áp đặt thuế chống bán phá giá.

Khi gia nhập WTO, Việt Nam sẽ phải đối phó với sự gia tăng các vụ kiện chống bán phá giá. Chắc chắn, phán quyết có thể phần nhiều là sẽ không có lợi cho Việt Nam và mức thuế chống bán phá giá được áp đặt có thể cao phi lý do quy chế nền kinh tế phi thị trường. Cơ chế giải quyết các tranh chấp (Dispute Settlement Mechanism - DSM) của WTO có ít khả năng mang lại được công bằng cho Việt Nam. Tuy nhiên, Việt Nam có thể nỗ lực để giảm nhẹ sự bất công bằng và tác động tiêu cực của nó. Điều đó có phần tùy thuộc vào sự khôn khéo của các doanh nghiệp Việt Nam. □